

BEFFROI

HET BELFORT VAN BERGEN

Persmap

Organisatie van de
Verenigde Naties
voor Onderwijs,
Wetenschap en Cultuur

Belforten
van België en Frankrijk
Werelderfgoed
sinds 1999

INHOUDSOPGAVE

De site van het Belfort

Geschiedenis

Erkenningen

Scenografie

Verlichting van het Belfort

Het park

Valken

De Sint-Calistuskapel

Het UNESCO-erfgoedhuis

Praktische info

De site van het Belfort

De site van het Belfort omvat 4 ruimtes: het Belfort met het interpretatiecentrum over zijn geschiedenis en zijn erkenning als UNESCO-werelderfgoed, de Sint-Calistuskapel, het Kasteelpark en het UNESCO-erfgoedhuis, nu de ticketservice en de winkel van het Belfort.

Het Belfort van Bergen is sinds 1999 erkend door de UNESCO in het kader van een gemeenschappelijke erkenning van de "Belforten van België en Frankrijk".

Als enige barokke Belfort van België, gebouwd tussen 1661 en 1672, is het een opmerkelijke architecturale getuigenis. Met zijn 365 treden, 87 meter hoogte en 49 klokken is het een echt symbool van de Stad Bergen en een belangrijk oriëntatiepunt in het landschap.

Tijdslijn

9^e eeuw: Installatie van een 1^e donjon in Bergen door graaf Reinier van Henegouwen, bijgenaamd 'Langhals'.

11^e eeuw: Bouw van de Sint-Calistuskapel binnen de ommuring van het gravenkasteel door de Richilde, de gravin van Henegouwen.

13^e eeuw: Periode van welvaart voor de graven van Henegouwen.

15^e eeuw: Einde van de grafelijke residentie te Bergen.

16^e eeuw: Bouw van het "Spaanse" huis (toekomstig UNESCO-erfgoedhuis).

1661: Instorting van de Klokkentoren.

1662: Begin van de bouw van het huidige Belfort (op de plaats van de oude Klokkentoren).

19e eeuw: het oude, bouwvallige gravenkasteel wordt gesloopt. De site van het kasteel wordt aangelegd als park.

1845: Restauratie van het Belfort.

1953: Restauratie van de beiaard door Géo Clément en de horlogemaker Van Rie uit Quaregnon.

1984: begin van de laatste restauratie van het Belfort.

1985: Restauratie van het mechanisme en het klavier van de beiaard, toevoeging van twee klokken.

1999: Erkenning als Werelderfgoed door de UNESCO.

2011: Implementatie van het scenografische concept en het interpretatiecentrum.

2014: Laatste fase van het renovatieproject (fase VI).

2015: Het Belfort gaat open voor het publiek.

2022: Opening voor het publiek van het UNESCO-erfgoedhuis.

Geschiedenis

Door hun verschillende typologieën en verschillende bouwstijlen sinds de romaanse stijl, vormen de belforten een essentiële fase in de Europese architectuur vanaf de 13^e eeuw. Ze symboliseren de burgerlijke vrijheden in de steden en weerspiegelen de ontwikkeling van de gemeentelijke en politieke macht die cruciaal was voor de geschiedenis van Vlaanderen (in de historische zin van het woord) van de middeleeuwen tot nu. Ze verschijnen in het stedelijk landschap als het symbool van burgerlijke vrijheden, in tegenstelling tot de torens van kerken, kathedralen of donjons.

In Bergen doet het Belfort dienst als uitkijktoren, klok en beiaard. Het regelde het leven van de Stad, en beschermde haar tegen eventuele branden en oorlogen.

De bouw

Het Belfort van Bergen werd gebouwd tussen 1661 en 1672 na de instorting van de 'Klokkentoren' die bouwvallig was geworden. De werkzaamheden werden toevertrouwd aan Louis Ledoux, architect en beeldhouwer geboren te Bergen in 1616. Hij was een leerling van François Duquesnoy, te Rome, en heeft verschillende beroemde werken op zijn naam staan, waaronder het graf van François Van der Burch, aartsbisschop van Cambrai. Het Belfort van Bergen was waarschijnlijk zijn laatste bouwwerk, want hij stierf op 27 maart 1667.

De werkzaamheden werden vervolgens overgenomen door een zekere Vincent Anthony of Vincheant. Hij was ingenieur van zijne majesteit en landmeter van de domeinen van Brabant. Hij is bekend voor de wederopbouw van de Saint-Nicolas-en-Havré kerk in de stad Bergen, die in 1664 afbrandde.

De nieuwe toren is opgetrokken in de op dat ogenblik heersende stijl: de Barok. Hij werd grandioos opgevat, zowel in termen van omvang als in termen van complexiteit. De architect, Louis Ledoux, liet zich inspireren door zijn reis naar Italië, sinds de renaissance een uiterst belangrijke bestemming voor kunstenaars. De gevels zijn opgetrokken in blauwe hardsteen uit Ecaussinnes. De stijl bevat elementen uit de klassieke oudheid. Een bolvormige klokkentoren met vier kleine bolvormige klokkentorens aan de zijkanten zorgt voor de finishing touch. De binnenkant bestaat uit duizenden bakstenen. Een recente schatting spreekt van 459.300 bakstenen, hoewel archieven uit de 17^e eeuw het hebben over een miljoen stenen! Het eikenhouten gebinte bestaat nog steeds uit duizenden stukken hout uit de 17^e eeuw.

De restauratie

In 1845 wordt het Belfort een eerste keer gerestaureerd. De restauratie zal 16 jaar duren. In 1976 wordt een nieuwe, grote restauratie aangekondigd. De staat van de daken, de ruwbouw en het schrijnwerk lieten toen te wensen over. In het park, aan de voet van het Belfort, werd een kraagsteen gevonden, een bouwelement dat het eerste balkon ondersteunde. Een interventie drong zich op. In het begin van de jaren '80 werd het architectenbureau Dupire-Godart, samen met twee andere Belgische bureaus, aangesteld voor de stabiliteit en de speciale technieken. Vervolgens werd een voorontwerp gemaakt door het architectenbureau uit Bergen dat daarna belast werd met de verschillende restauratiefasen. De eerste fase concentreerde zich op het bovenste gedeelte van het gebouw en begon in 1984. Men wist toen niet dat de werkzaamheden zo lang zouden duren.

Pas 30 jaar later zouden de restauratiewerken immers afgerond zijn bij de opening van het interpretatiecentrum voor het publiek in juli 2015.

Erkenningen

In 1936 werd het Belfort geklasseerd als onroerend cultureel erfgoed van Wallonië. In 2013 werd het uitgeroepen tot uitzonderlijk onroerend erfgoed van Wallonië. Ondertussen was het in 1999 door de UNESCO uitgeroepen tot werelderfgoed.

De UNESCO, de Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur, zet zich in voor de identificatie, bescherming en het behoud van erfgoed dat als uitzonderlijk wordt beschouwd (in het bijzonder Werelderfgoed). De organisatie heeft ook aandacht voor immateriële cultuuruitingen zoals dansen, liedjes, ambachten en natuurgebieden. Tegelijkertijd werd in 1992 het programma Memory of the World opgestart. De aanzet voor het programma was de vaststelling dat de conservatie en toegang tot het documentair erfgoed in verschillende delen van de wereld precair was. Het valoriseert ook uitzonderlijke archieven met een universele waarde. Tot slot zijn de UNESCO Global Geoparks gebieden waar geologisch erfgoed en landschappen van internationale waarde op een integrale manier worden beheerd. Daarbij staan behoud, educatie en duurzame ontwikkeling centraal.

Het Belfort

Sinds 1999 kregen **zesenvijftig Belforten uit België en Frankrijk een plaats op de Werelderfgoedlijst van de UNESCO**¹ onder de naam "Belforten van België en Frankrijk". Om op de Werelderfgoedlijst te worden geplaatst, moeten de sites een uitzonderlijke universele waarde hebben en voldoen aan minstens één van de tien selectiecriteria van de UNESCO. De criteria worden regelmatig herzien door de commissie om mee te evolueren met het concept van werelderfgoed. Het Belfort van Bergen werd op deze prestigieuze lijst geplaatst op basis van de volgende twee criteria:

Criterium (ii): Getuigen van een belangrijke uitwisseling van invloeden in een bepaalde periode of in een bepaald cultureel gebied, op de ontwikkeling van architectuur of technologie, monumentale kunst, stadsplanning of landschapsontwerp.

Criterium (iv): Een uitstekend voorbeeld zijn van een type gebouw of architectonisch of technologisch geheel of landschap dat een of meer belangrijke periode(n) in de menselijke geschiedenis illustreert.

Om deze site te beschermen en door te geven aan toekomstige generaties, werd in 2011 een UNESCO-beheersplan opgesteld, dat werd gevalideerd door het gemeentecollege, de Waalse Commissie voor het Werelderfgoed² op Waals niveau en ingediend bij de UNESCO.

¹ Zie het UNESCO-dossier voor de erkenning van de Belforten: <http://whc.unesco.org/fr/list/943>

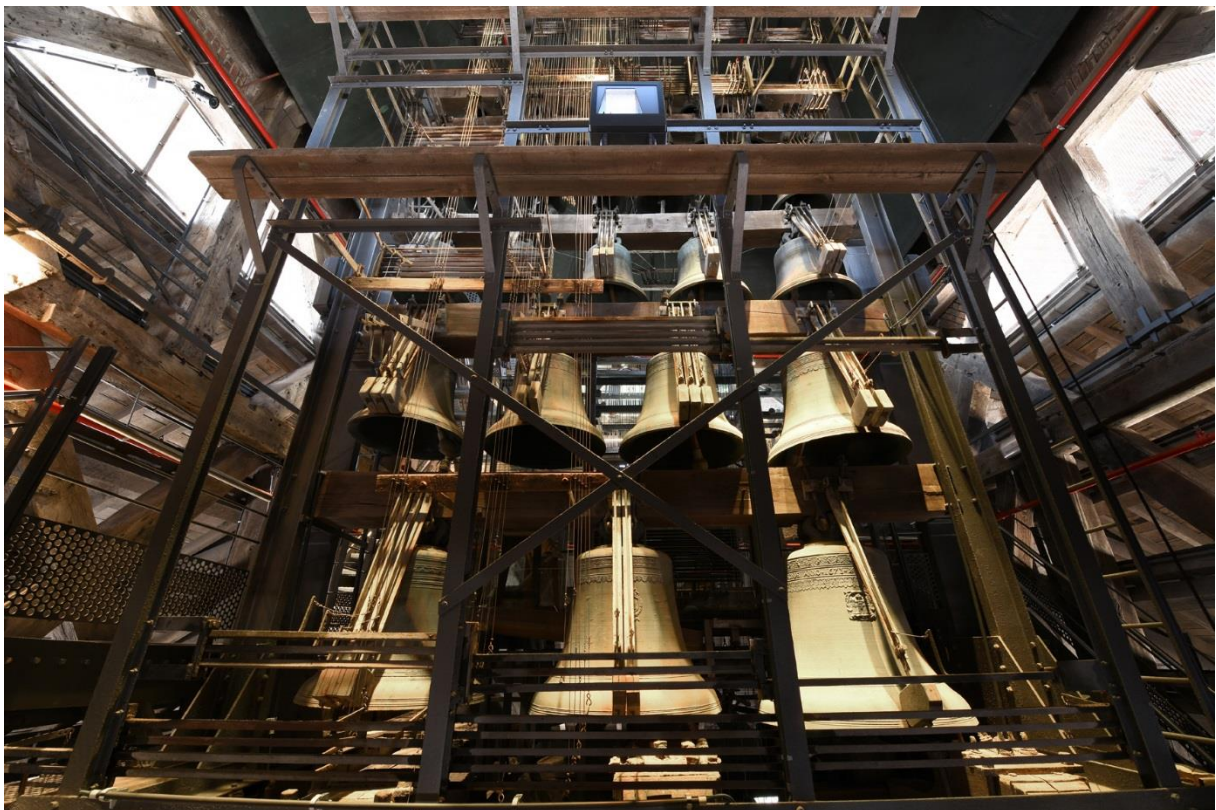
² Waalse Commissie voor het Werelderfgoed

De beiaard

De site heeft nog een ander erkend erfgoed: de beiaardcultuur. In 2014 erkende de UNESCO immers de beiaardcultuur als immaterieel cultureel erfgoed van de mensheid. In Bergen delen 5 beiaardiers deze functie. Ze bieden regelmatig allerlei concerten aan: klassiek, participatief, online, blind test, enz.

De kunst van het musiceren op torenklokken (beiaard) wordt van oudsher beoefend door beiaardiers op markt- en feestdagen. Het programma voor de vrijwaring van de beiaardcultuur dekt 76 steden en dorpen in België. De belangrijkste doelstellingen zijn het beschermen van de componenten van de historische beiaardcultuur (praktijken, repertoire, instrumenten, muziek, mondelinge en geschreven geschiedenis) en het waarborgen van de continuïteit en duurzame ontwikkeling van de beiaard als levend erfgoed dat de culturele identiteit en sociale cohesie bevordert. De vrijwaringsinspanningen waren ook gericht op de bescherming en restauratie van de historische beiaards, zodat de beiaards die niet meer functioneerden, toch weer bespeeld zouden kunnen worden.

In Bergen is de speelcabine van de beiaardier, die zich op 47 meter hoogte bevindt, uitzonderlijk geopend bij concerten die het hele jaar door worden gegeven.³ Dit is een unieke gelegenheid voor het publiek om de magie van de klokken en de beiaard te ontdekken.

© Stad Bergen / Serge Brison

³ Volledige agenda op www.beffroi.mons.be

Scenografie

Het Belfort huisvest een museumparcours gewijd aan zijn geschiedenis en zijn erkenning als werelderfgoed van de mensheid. Het beschikt over een museumruimte van 400 m² en een ontvangstruimte van 80 m². Het parcours neemt de bezoeker mee terug in de tijd, toen het belfort werd gebouwd. Het bezoek biedt een beter inzicht in de rol van het Belfort in de verschillende tijdperken en nodigt u uit om Bergen en zijn regio vanuit de hoogte te ontdekken via een prachtig panorama.

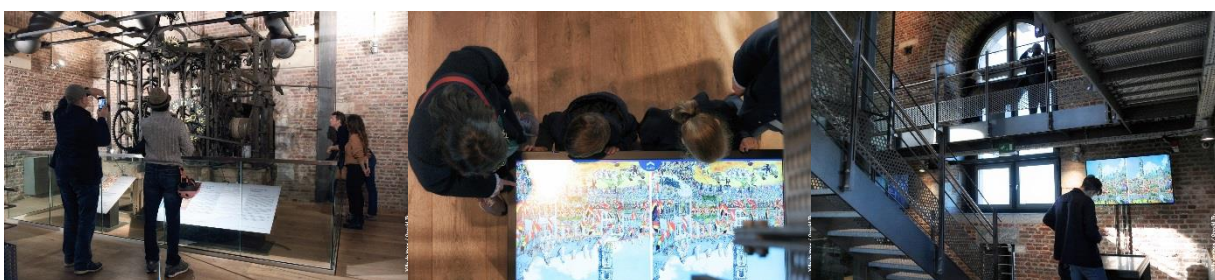
In tegenstelling tot het gebruikelijke parcours, dat over het algemeen een opeenvolging van aangrenzende zalen is, is het parcours van boven naar beneden ontwikkeld om zo goed mogelijk te beantwoorden aan het specifieke karakter van het gebouw. De veertig m² per verdieping is een enorme beperking voor de grote stroom bezoekers in het gebouw.

Het museumparcours leidt de bezoeker tussen de verschillende verdiepingen met behulp van een panoramische lift, een echt architecturaal hoogstandje, en is opgebouwd rond voorwerpen uit de collecties van de musea van de Stad: klokken, hoorn van de klokkenluider... Er zijn ook nieuwe technologieën aanwezig, meer bepaald een interactief apparaat "fenêtres du temps" genaamd, een echte teletijdmachine. Via 4 schermen kan het publiek zich verplaatsen in het huidige landschap of dat van vroeger. Een vijftigtal gebouwen die nu verdwenen zijn, zijn immers zichtbaar in 3D of dankzij fotoarchieven, litho's, films...

Deze moderne scenografie past perfect in het historische gebouw en biedt toegang tot het uurwerkmechanisme (14^e/20^e eeuw) en tot de klokken, waarvan er nog 10 dateren uit de 17^e eeuw en nog steeds op hun oorspronkelijke plaats hangen.

De scenografie is beschikbaar in het Frans, Engels en Nederlands⁴. De ruimte is volledig aangepast voor rolstoelgebruikers of personen die zich moeilijk kunnen verplaatsen.

Het Belfort van Bergen ligt in het hart van de stad en is een ideaal startpunt voor wandelingen en culturele routes in het historische centrum.

⁴ Andere talen worden aangeboden via rondleidingen.

Verlichting van het Belfort

Elke avond, bij het vallen van de avond, licht het Belfort op. Het is meestal gehuld in een goudkleurig licht dat de architectuur ten volle tot haar recht laat komen. Op sommige avonden krijgt de toren een andere kleur, om in te spelen op actuele gebeurtenissen of evenementen: de nationale feestdag, internationale themadagen, herdenkingen, een eerbetoon... Als symbool van vrijheid kan hij ook de kleuren van een vlag aannemen als steunbetuiging van de Stad aan een land dat is getroffen door een ramp of een oorlog.

Technisch verlichten de lichtbundels de toren van buitenaf, waardoor de beeldhouwwerken, het vakmanschap van de steenhouwers, de balkons en ornamenten en de sierlijkheid van het gebouw die eigen is aan de barok, in de verf worden gezet. Naast het esthetische aspect is de verlichting ook functioneel, noodzakelijk voor het leven van de site aan het einde van de dag in de winter of 's nachts.

Van meet af aan is het gebruikte materiaal ontworpen om zo energiezuinig mogelijk te zijn (LED-verlichting). De verlichting van het gebouw wordt in 2022 voltooid, met de verlichting van de basis van het gebouw en de versterking van de bestaande verlichting, in het kader van het verlichtingsplan van de Stad Bergen.

Dit verlichtingsprogramma, beschikbaar op onze website en aan het onthaal van het museum, draagt bij tot de vernieuwing van de nachtelijke opwaardering van grote monumenten.

Verlichting van het Belfort, Stad Bergen ©Oswald TLR.

Het park

Het Kasteelpark ligt op het hoogste punt van de stad, aan de voet van het Belfort, en is perfect om te wandelen. Zowel in de sneeuw als bij mooi weer biedt het een prachtig zicht over de hele streek: de Grand-Place, de collegiale Sint-Waltrudiskerk, de terrils, de groene zones in de stadskern, de Mont Panisel, het Grand-large, de scheepslift van Streppe-Thieu...

In het park, dat het label 'jardin remarquable de Wallonie' kreeg, staan eeuwenoude soorten en bomen.

Kasteelpark, Stad Bergen © Oswald TLR.

Valken

De slechtvalk, al meer dan dertig jaar verdwenen uit ons land, maar sinds 1979 beschermd door de Europese Unie, heeft sinds 2008 zijn intrek genomen in een van de uitsteeksels van het dak van het Belfort. Sindsdien wordt hij gevolgd door het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen en Natagora. Er is een nestkastje geïnstalleerd, met respect voor de bescherming van de site en het welzijn van de dieren. In 2010 steeg een eerste familie van 3 valken op vanaf de top van het beroemde gebouw. Sindsdien hebben verschillende broedsels elkaar opgevolgd. Elk jaar, in februari, circuleert het koppel boven de stad en begin maart legt het vrouwtje 3-4 eieren. De kuikens worden beschermd door hun moeder. De vader gaat ondertussen op jacht om het gezin van eten te voorzien. Je kunt hem dan zien toekomen en vertrekken via het luik ter hoogte van het dak. Tegen het einde van de zomer verlaten de jongen, die zelfstandig zijn geworden, de stad en trekken ze rond op zoek naar een toekomstige broedplaats.

In de onthaalzone van het Belfort laten we video's zien van het koppel valken en hun jongen tijdens het broedseizoen. De video wordt ook uitgezonden via een YouTube-kanaal. Elk jaar organiseert het Instituut voor Natuurwetenschappen van Brussel in de rue des Clercs, vlakbij het Belfort, observatiesessies wanneer de jongen het nest verlaten.

De Sint-Calistuskapel

De Sint-Calistuskapel werd in 1051 gebouwd door gravin Richilde (1027-1087), gravin van Henegouwen, voor de relieken van de heilige Calistus, de paus die in de 3^e eeuw stierf als martelaar.

Het gebouw is opgetrokken in zandsteen uit Bray (een dorpje gelegen tussen de steden Binche en Bergen). Het werd gerenoveerd in de 14^e eeuw en heeft gotische gewelven en een ondergrondse crypte. Oorspronkelijk waren er een reeks Romeins-Byzantijnse fresco's in ondergebracht die in 1951 werden gereviseerd door de schilder Edmond Dubrunfaut. Deze gedeeltelijk zichtbare fresco's werden gerestaureerd op basis van tekeningen uit 1873, die zelf gekopieerd waren van de originele Byzantijnse fresco's uit de 10e en 11e eeuw.

De Sint-Calistuskapel (ontwijd), een van de weinige overblijfselen van het Kasteel van Bergen, maakt vandaag deel uit van de site van het Belfort en kan alleen worden bezocht tijdens rondleidingen, ontmoetingen of activiteiten aangeboden door de Pôle Muséal.

Het UNESCO-erfgoedhuis

Het iconische Spaanse huis in Bergen is na 10 jaar renoveren omgebouwd tot het UNESCO-erfgoedhuis. Dit huis, aan de voet van het Belfort, dat een blik biedt op het UNESCO-erfgoed van de regio, is nu open voor het publiek. Voortaan is alle informatie over de UNESCO en zijn erfgoed in Bergen en omstreken, van de Doudou, over het Mundaneum, de site van Le Grand-Hornu, de knowhow van de beiaardiers, de neolithische vuursteenmijnen van Spiennes tot het Belfort van Bergen, te vinden op één plek.

Dit project, uniek in België, werd in 2011 bedacht door de Pôle Muséal van de Stad Bergen. Het kwam tot stand met de steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), Wallonië, de Federatie Wallonië-Brussel, en in samenwerking met de Belgische UNESCO-commissie.

Het unieke erfgoed van Henegouwen had nood aan een plaats voor ontdekking en uitwisseling waar zowel nieuwsgierigen als liefhebbers en professionals op het gebied van kunst en geschiedenis terecht konden.

Het UNESCO-erfgoedhuis biedt het grote publiek en de scholen een toegangspoort tot de twintig erkende sites, gebouwen en het immaterieel erfgoed in de provincie Henegouwen. Het biedt niet alleen informatie aan de inwoners van Bergen en aan de vele toeristen die de stad bezoeken, maar organiseert het hele jaar door ook originele ontmoetingen en formules voor bezoeken te voet of met de fiets. In het huis worden ook tickets verkocht en de winkelruimte van het Belfort van Bergen is er in ondergebracht.

Daarnaast staat ook het verenigingsleven en de maatschappelijke dimensie centraal in dit prachtige project: het UNESCO-erfgoedhuis heeft de sterke ambitie om het erfgoed in de handen van zoveel mogelijk mensen te leggen. De plaats staat open voor experimenten en biedt workshops, conferenties en ontmoetingen aan in samenwerking met de Belgische UNESCO-commissie en verschillende erkende sites.

Voor de burgers, kunstenaars en veertig regionale verenigingen die al actief zijn op dit vlak, zal het Huis een ruimte voor uitwisseling en gedeelde apparatuur ter beschikking stellen om een collectieve dynamiek te creëren.

© Stad Mons/Oswald.Tlr

Praktische info

Site van het Belfort

Ticketverkoop en winkel van het Belfort: UNESCO-erfgoedhuis: Rue des Clercs, 32 te Bergen

Toegang tot het park en het Belfort: Rampe du Château te Bergen

Toegang personen met beperkte mobiliteit en groepen: Rue des Gades te Bergen

Openingsuren:

Het hele jaar geopend, van dinsdag tot zondag van 10u tot 18u.

Jaarlijkse sluitingsdagen: 01/01 en 25/12, op de vrijdag voor de ducasse en een vrijdag begin december.

Prijzen:

- Volle prijs: 9€
- Gereduceerde prijs⁵: 6€
- Gratis
 - voor kinderen jonger dan 12 jaar
 - op vertoon van de museumPASSmusées
 - elke eerste zondag van de maand
 - Toegang tot het park

Groepsbezoeken:

Er zijn verschillende soorten groepsbezoeken mogelijk aan het Belfort: gratis bezoek of geleid bezoek tot de speeltrommel (max. 12 personen).

Informatie en reservaties bij visitMons: +32(0)65/40.53.46 of groups@ville.mons.be

Toegankelijkheid:

Het parcours is volledig toegankelijk voor personen met beperkte mobiliteit. De ingang bevindt zich aan de rue des Gades.

Perscontact

Shahiness Benabdelouahed

Tel. +32 (0)65/40.51.72

GSM +32 (0)490/665.518

tashahiness.benabdelouahed@ville.mons.be

LE FONDS EUROPÉEN DE DÉVELOPPEMENT RÉGIONAL
ET LA WALLONIE INVESTISSENT DANS VOTRE AVENIR

Organisatie van de
Verenigde Naties
voor Onderwijs,
Wetenschap en Cultuur

Belfort
van België en Frankrijk
Werelderfgoed
sinds 1999

⁵ De lijst met voorwaarden om recht te hebben op een korting is verkrijgbaar bij het onthaal van het Belfort (gezinnen, leerkrachten, studenten, senioren, diverse kortingskaarten)

